

معرفی دفتر آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد و مشارکت مردمی

سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

دفتر آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد و مشارکت مردمی از دفاتر زیر مجموعه معاونت آموزش سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور می باشد که وظیفه سیاستگذاری، برنامه ریزی، سازماندهی، هدایت و نظارت بر آموزش های بخش غیردولتی سازمان شامل آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد، مراکز تخصصی یادگیری، مجازی و موسسات آموزشی آزاد و همچنین مراکز آموزش در صنایع (مراکز کارآموزی جوار و بین کارگاهی) و آموزش های شاغلین و بنگاه های اقتصادی را به عهده دارد.

این دفتر از سال ۱۳۸۳ در قالب اداره موسسات کارآموزی آزاد ذیل اداره کل آموزش حرفه ای (تعلیمات حرفه ای) معاونت فنی (وقت) و سپس معاونت منابع انسانی وزارت کار و امور اجتماعی (وقت) ایجاد و فعالیت نمود (هرمزی، ۱۳۷۸). با تشکیل سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور در سال ۱۳۵۹ بر اساس مصوبه شورای انقلاب، اداره موسسات کارآموزی آزاد در ذیل اداره کل اجرایی آموزش سازمان ادامه فعالیت داد تا اینکه بر اساس گسترش آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد و سهم بری بیش از ۵۰ درصدی آموزش های بخش غیردولتی، در اصلاح ساختار سال ۱۳۷۸ سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور، اداره موسسات کارآموزی آزاد به سطح دفتر آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد ارتقاء یافت و سپس عنوان مشارکت های مردمی به آن اضافه شد. در حال حاضر این دفتر علاوه بر حوزه مدیریت، دارای سه معاونت و پنج گروه و بیست و شش پست سازمانی شامل عناوین و پست های زیر می باشد:

– مدیرکل (یک پست سازمانی)

–معاونت سیاستگذاری و برنامه ریزی (یک پست سازمانی)

- گروه مطالعات، برنامه ریزی و سیاست گذاری (۵ پست)
- گروه خدمات بخش غیردولتی (۴ پست سازمانی)

– معاونت نظارت و ارزیابی (یک پست سازمانی)

- گروه ارزیابی عملکرد و داده های اطلاعاتی (۴ پست سازمانی)
- گروه نظارت و بازرسی (۵ پست سازمانی)

– معاونت آموزش صنایع، صنوف و مشارکت های مردمی (یک پست سازمانی)

- گروه صنایع و صنوف (۶ پست سازمانی)

مدیران کل دفتر از سال ۱۳۷۸ جناب آقایان لاهوتیان، رضائی شریف آبادی، سبزعلی، مجید طهرانیان، عبدالله (حسین) خان احمدی، امیر محمد پرویز، حمید ثابت نژاد، خانم مریم اسلامی، آقایان سعید مصباح و در حال حاضر یعقوب نماینده می باشد.

این دفتر از همیاری تشکل های صنفی مربوط به آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد شامل سطوح زیر برخوردار است:

کانون انجمن های صنفی کارفرمایی آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد کشور (یک کانون)

کانون انجمن های صنفی کارفرمایی آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد استانی (۳۱ کانون)

انجمن های صنفی کارفرمایی آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد (بیش از ۲۴۰ انجمن)

منابع: هرمزی، فاطمه و حاجیها، فاطمه (۱۳۷۸)، سیر تطور مقررات و سازمان اجرایی کار در ایران، نشر: وزارت کار و امور اجتماعی، تهران، چاپ اول.

تاریخ تنظیم: شهریور ماه ۱۳۹۹

نگاهی بر تاریخچه، نقش و کارکرد آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد

سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

یعقوب نماینده^۱

مقدمه:

امروزه در شرایط متحول دنیا و کشورمان، "بخش غیردولتی" به عنوان بازوی اجرایی توسعه اقتصادی از طریق سرمایه‌گذاری، مدیریت، ایجاد خلاقیت، کاربست نوآوری، اشتغال و ایجاد سود در جامعه، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. با توجه به تأکید بر گسترش بخش غیردولتی در سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، کماکان به اذعان برنامه ریزان اقتصادی حدود (۸۰) درصد اقتصاد کشور به طریق دولتی و نهادهای شبه دولتی اداره می‌شود. خوشبختانه حضور بخش غیردولتی در حوزه آموزش از بخش اجتماعی حرکت های خوبی انجام یافته به نوعی که در نظام آموزشی کشور، حضور بخش غیردولتی در کلیه زیر نظام های آن مشهود است. اگرچه با مشکلات کارآیی داخلی و بیرونی مواجه هستند. در حوزه آموزش های فنی و حرفه ای نیز نقش بارز بخش غیردولتی با اتخاذ سیاست هایی از بدو توسعه فعالیت این نوع آموزش ها قابل مشاهده است. به نوعی که آموزشگاه‌های فنی و حرفه ای آزاد به عنوان نهادهای بخش خصوصی کشور از باسابقه ترین موسسات آموزشی خصوصی در ایران هستند و همواره در حوزه آموزش های فنی و حرفه ای نقش آفرین و رو به گسترش بودند و حال حدود ۵۰ تا ۶۰ درصد تعهدات سازمان توسط این آموزشگاه‌ها اجرا می شود، اما نگاه واقعی بر وضعیت این موسسات بیانگر ضعف های فراوانی بوده و معمولا این آموزشگاه ها علاوه بر کسری و کمبودهای سرمایه، مدیریت، امکانات، منابع انسانی، فناوری و در مجموع دارای توان کافی نمی باشند؛ اما مهمترین مشکلات این بخش از مجریان آموزش مهارت؛ نوع نگاه و رویکرد سیاستگذاری در توسعه فعالیت آنان بوده است. آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد علیرغم سخت گیری های زیاد در راه اندازی و فعالیت، هیچگاه نهادهای جدی در توسعه اقتصادی کشور تلقی نشده و نوع نگاه به آنها از عمق معنایی و کارکردی برخوردار نبوده است و در نتیجه به عنوان کنشگر حوزه مهارت و اشتغال نیاز به تعریف جدید از وظایف و ساختار و ... دارند.

این گزارش ضمن بیان تعریف، پیشینه فعالیت ها، ساختار موجود، به دنبال بیان نیازمندی این حوزه به رویکرد جدید دولت در سیاستگذاری و همکاری می باشد.

^۱ - مدیرکل دفتر آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد و مشارکت های مردمی سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

تعریف و چارچوب فعالیت آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد

آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد مراکز تخصصی آموزش مهارت هستند که توسط سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور (زیر نظر وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی) به آنها مجوز فعالیت داده شده تا در رشته ها و محل تعیین شده، با جذب کارآموز به آموزش می پردازند. در آیین نامه مصوب هیات محترم وزیران (به شماره ۴۷۹۰۶/ت/۳۹۲ هـ - ۱۳۷۹/۸/۲۵ آموزشگاه فنی و حرفه ای آزاد را چنین تعریف کرده است: " به مکانی اطلاق می شود که در آن یک یا چند حرفه بر اساس برنامه های مصوب و مطابق استانداردهای سازمان آموزش داده می شود". همچنین در آیین نامه (طی مصوبه شماره ۵۶۵۰۸/ت/۳۲۸۶۵ هـ) تاریخ ۱۳۸۵/۵/۱۸ آموزشگاه فنی و حرفه ای آزاد را چنین تعریف کرده است که " در آن یک یا چند رشته بر اساس برنامه های مصوب و مطابق با استانداردهای سازمان آموزش داده می شود".

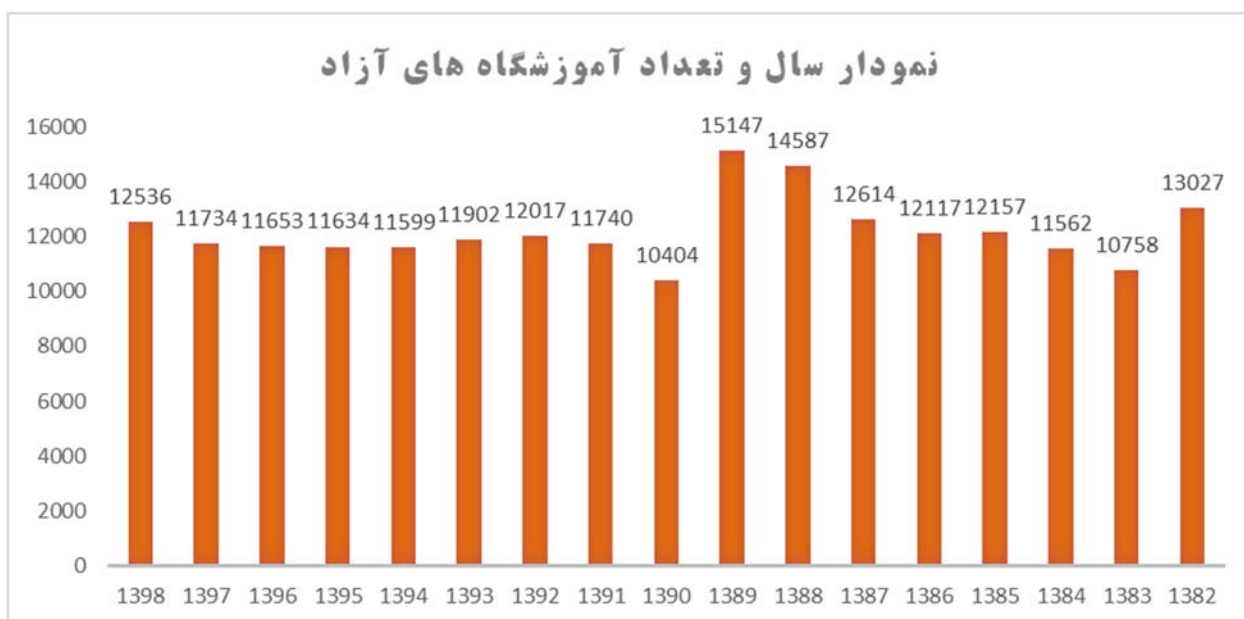
سابقه تاریخی فعالیت آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد کشور

آموزشگاه های فنی و حرفه ای با سابقه ترین نهادهای آموزشی خصوصی در ایران هستند. قدمت آموزشگاه ها به دهه ۱۳۳۰ برمی گردد. به نوعی در قانون کار ۱۳۲۷ هجری شمسی ایجاد آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد تحت عنوان موسسات کارآموزی یا حرفه آموزی آورده شده است که با تاخیر چندین ساله شروع به کار کردند. مجدد این موضوع در ماده (۱۳) قانون کارآموزی مصوب ۶ اردی بهشت ماه ۱۳۴۹ نیز آورده شده است. متعاقب این قانون آیین نامه نحوه تشکیل و اداره موسسات کارآموزی به تاریخ ۱۹ مهرماه ۱۳۴۹ به تصویب هیات محترم وزیران رسید. و اغلب موسسات کارآموزی آزاد قبل از وقوع انقلاب به تبع همین قانون در کشور ایجاد شدند. تحولات مداوم و نیاز روز افزون بازار کار به نیروی کار ماهر در سال های بعد از یک سو و ضرورت سرعت بخشیدن به گسترش خدمات آموزشی با رویکرد مشارکت بیشتر بخش غیردولتی، توجه به آموزش های فنی و حرفه ای را بیشتر کرد و به همین دلیل نخستین بار آیین نامه نحوه تشکیل و اداره آموزشگاه های آزاد فنی و حرفه ای بنا به پیشنهاد وزارت کار و امور اجتماعی وقت در جلسه مورخ ۱۳۶۵/۷/۲ هیات محترم وزیران مطرح و مورد تصویب قرار گرفت. این امر به بخش خصوصی مایل به حضور در عرصه ارائه آموزش های فنی و حرفه ای اجازه داده است که با دریافت مجوز تاسیس از ادارات کل استانی سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور نسبت به راه اندازی آموزشگاه فنی و حرفه ای آزاد بیشتر اقدام و بر اساس ضوابط ابلاغی نسبت به ارائه خدمات آموزشی اقدام نمایند. در قانون کار مصوب آبان ماه ۱۳۶۹ طی ماده (۱۱۱) آن به ایجاد و اداره آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد توجه مجدد شد و بر همین اساس سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور که با تقاضاهای جدید و متنوعی روبرو ساخت و سبب گردید تا این سازمان ضمن ارتقاء و به روز رسانی آموزش های بخش دولتی از توان و ظرفیت های بخش غیردولتی نیز بیشتر بهره جوید. از اینرو به استناد ماده ۱۱۱ قانون کار جمهوری اسلامی ایران، آیین نامه بعدی مصوب هیات محترم وزیران ۱۳۷۹/۸/۲۵ به تصویب رسید و نهایتاً آخرین آیین نامه نحوه تشکیل و اداره آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد در تاریخ ۱۳۸۵/۵/۱۸ (طی نامه شماره ۵۶۵۰۸/ت/۳۲۸۶۵ هـ) به تصویب هیات محترم وزیران رسید که تاکنون به اعتبار خود باقی است و مبنای عمل می باشد.

تعداد آموزشگاه ها در ۱۷ سال گذشته

سال	آموزشگاه
۱۳۹۸	۱۱۷۳۴
۱۳۹۷	۱۱۷۳۴
۱۳۹۶	۱۱۶۵۳
۱۳۹۵	۱۱۶۳۴
۱۳۹۴	۱۱۵۹۹
۱۳۹۳	۱۱۹۰۲
۱۳۹۲	۱۲۰۱۷
۱۳۹۱	۱۱۷۴۰
۱۳۹۰	۱۰۴۰۴
۱۳۸۹	۱۵۱۴۷
۱۳۸۸	۱۴۵۸۷
۱۳۸۷	۱۲۶۱۴
۱۳۸۶	۱۲۱۱۷
۱۳۸۵	۱۲۱۵۷
۱۳۸۴	۱۱۵۶۲
۱۳۸۳	۱۰۷۵۸
۱۳۸۲	۱۳۰۲۷

توجه: در حوزه آموزشگاههای آزاد قبل از سال ۱۳۸۲ اطلاعاتی یافت نشد.

تعداد آموزشگاه‌های آزاد فعال تا پایان سال ۱۳۹۹

ردیف	نام استان	زن	مرد	دومنظوره	جمع کل
۱	آذربایجان شرقی	۳۴۹	۴۹	۱۰۰	۴۹۸
۲	آذربایجان غربی	۱۹۶	۳۰	۴۴	۲۷۰
۳	اردبیل	۱۵۳	۱۴	۳۵	۲۰۲
۴	اصفهان	۸۶۲	۱۱۸	۲۰۹	۱۱۸۹
۵	البرز	۲۶۱	۲۸	۳۲	۳۲۱
۶	ایلام	۱۱۲	۱۱	۲۰	۱۴۳
۷	بوشهر	۷۷	۱۴	۲۶	۱۱۷
۸	تهران	۱۵۶۲	۲۰۹	۳۰۳	۲۰۷۴
۹	چهارمحال و بختیاری	۱۱۶	۱۳	۲۶	۱۵۵
۱۰	خراسان جنوبی	۱۰۴	۷	۲۵	۱۳۶
۱۱	خراسان رضوی	۵۷۱	۱۱۶	۱۱۲	۷۹۹
۱۲	خراسان شمالی	۹۹	۱۳	۳۰	۱۴۲
۱۳	خوزستان	۳۸۹	۶۴	۸۹	۵۴۲
۱۴	زنجان	۱۰۳	۱۱	۲۰	۱۳۴
۱۵	سمنان	۷۸	۶	۲۳	۱۰۷
۱۶	سیستان و بلوچستان	۱۲۴	۷	۳۰	۱۶۱
۱۷	فارس	۳۶۵	۵۸	۱۴۶	۵۶۹
۱۸	قزوین	۱۲۵	۱۳	۱۰	۱۴۸
۱۹	قم	۱۵۸	۲۷	۸	۱۹۳
۲۰	کردستان	۶۷	۶	۳۵	۱۰۸
۲۱	کرمان	۴۲۷	۳۶	۷۸	۵۴۱
۲۲	کرمانشاه	۱۷۴	۱۴	۵۳	۲۴۱
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۴۵	۷	۳۴	۸۶
۲۴	گلستان	۲۲۰	۲۰	۶۴	۳۰۴
۲۵	گیلان	۵۴۰	۶۶	۱۰۱	۷۰۷
۲۶	لرستان	۲۴۴	۳۱	۳۴	۳۰۹
۲۷	مازندران	۵۰۸	۵۱	۱۲۱	۶۸۰
۲۸	مرکزی	۱۳۹	۱۳	۴۴	۱۹۶
۲۹	هرمزگان	۹۵	۷	۳۶	۱۳۸
۳۰	همدان	۱۳۵	۱۱	۵۰	۱۹۶
۳۱	یزد	۲۸۴	۱۷	۲۷	۳۲۸
جمع کل		۸۶۸۲	۱۰۸۷	۱۹۶۵	۱۱۷۳۴

تشکل کارفرمایی آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد کشور

تشکل‌ها نهادی است متشکل از اعضای مختلف که در یک حوزه تخصصی خاص فعالیت کرده و دارای شخصیت حقوقی و مستقل می باشد. این نهادها بصورت صنفی و غیر انتفاعی به نفع اعضای خود فعالیت می کنند. راه ادامه حیات و تعالی و ترقی هر جامعه ای، حضور و مشارکت فعال مردم در چارچوب نهاد های مدنی و تشکل های صنفی - تخصصی، در کلیه فعالیت های اقتصادی و اجتماعی است و هیچ نظام سیاسی از پایایی و مانایی برخوردار نمی شود مگر پایه های ماندگاری و بالندگی خود را بر نهاد های اقتصادی و اجتماعی مدنی و مردمی مستقر کرده باشد و تشکل های مستقل و برخوردار از دانش روز و آینده نگر، از مهمترین نهاد های اعتبار نظام ها در جهان معاصرند. در جامعه امروز، تشکل های صنفی و حرفه ای جایگاه مناسبی در مجامع ملی و محلی و بین المللی پیدا نموده اند لذا استفاده از نهادهای مدنی، به عنوان حلقه های واسط بین دولت و جامعه به منظور تسهیل ارتباط، ارائه درخواستها و مطالبات و نیز امر نظارت و پیگیری، از تجارب مثبت بشری در جوامع مختلف است که در قالب تشکل های صنفی نمایان می شوند.

تشکل های صنفی آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد در سال ۱۳۸۳ بمنظور ایجاد ارتباط سیستمی بین بخش خصوصی و دولتی سازمان، فراهم کردن زیرساخت های واگذاری امور غیرحاکمیتی آموزشگاه ها به آنها و حمایت از منافع صنفی تشکیل شدند. این تشکل ها شامل:

تعداد (۲۴۰) انجمن صنفی در سطح شهرستان ها

تعداد (۳۱) کانون انجمن های صنفی استانی

و یک کانون کشوری هستند.

انجمن ها و کانون ها بصورت هیات مدیره ای اداره می شوند و ذیل هر هیات مدیره کمیته ها و کارگروه های تخصصی با مشارکت اعضای آنها وجود دارد که در مسائل درون سازمانی مثل سنجش، استانداردهای آموزشی و امور پشتیبانی فنی آموزشگاه ها، و امور برون سازمانی مانند اخذ حمایت های دولتی و مردمی و ارتباط با سایر دستگاه ها در تصمیم سازی ها مشارکت دارند.

عمده وظایف آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد

متقاضیان تاسیس آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد در صورت احراز شرایط و تامین امکانات لازم مندرج در دستورالعمل اجرایی آئین نامه نحوه تشکیل و اداره آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد می توانند نسبت به تاسیس آموزشگاه آزاد در رشته های آموزشی مصوب سازمان اقدام می نمایند. در این راستا می توان به تکالیف موسسین آموزشگاه های آزاد به شرح زیر اشاره نمود:

- تربیت نیروی کار ماهر و متخصص از طریق ارائه آموزش های مهارتی و فنی و حرفه ای
  - برنامه ریزی و اجرای دوره های آموزشی در چارچوب استانداردهای مهارتی مصوب سازمان
  - تامین فضا، تجهیزات آموزشی و کمک آموزشی مطابق با استانداردهای مهارتی برای کارآموزان
  - اخذ شهریه های آموزشی براساس دستورالعمل ها و شیوه نامه های صادره
  - رعایت کلیه مفاد دستورالعمل ها و شیوه نامه های صادره از سوی سازمان
- آموزشگاه ها مراکز آموزشی معتبر بین المللی هستند که برای گرفتن مجوز آموزشگاه باید مراحل مختلفی طی شود و مدیر آموزشگاه باید چندین مجوز را داشته باشد.

چالش های عمده آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد

- کمبود تقاضای مهارت آموزی در قبال هزینه بری سنگین و نیاز به سرمایه بالا در راه اندازی و اجرای آموزش در آموزشگاه فنی و حرفه ای آزاد

- فقدان پوشش بیمه تامین اجتماعی اغلب مدیران، کارکنان و مربیان آموزشگاه ها به جهت سنگین بوده هزینه بیمه ها - وجود آموزش های موازی در دستگاه های دولتی و شبه دولتی که با توان امکاناتی خود عرصه مهارت آموزی را برای آموزشگاه ها محدودتر کرده اند.

- همکاری پایین برخی سازمان های مالیاتی استان ها با آموزشگاه ها در خصوص معافیت یا پرداخت صفر مالیات مستقیم مصوب مجلس شورای اسلامی بر درآمد آموزشگاه ها

- نیاز به سرمایه گذاری به جهت تامین تجهیزات به روز (معمولا کمبود همیشگی در تجهیزات استاندارد)

- نیاز به فضاهای آموزشی با کاربری مناسب (برخورداری از فضاهای محدود و غیر منطبق بر استانداردها)

- فقدان اعتبارات و تسهیلات ارزان قیمت با سقف قابل قبول برای تامین بخشی از منابع مالی

- همکاری پایین اداره اماکن و راهنمایی و رانندگی در تایید مکان های استقرار آموزشگاه ها

- عدم همکاری سازمان اداری و استخدامی در پذیرش گواهینامه های صادره به ویژه ICDL اعطایی از سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور که توسط آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد آموزش داده شده اند.

- پذیرش محدود سازمان ها و نهادهای مختلف از آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد به عنوان نقش آفرینان حوزه اشتغال

- نیاز به آموزش های مدیریتی، کسب و کارهای آموزشی، کارآفرینی حوزه مهارت آموزی و معمولا رغبت پایین جهت شرکت در دوره های آموزشی مرکز تربیت مربی یا دوره های توانمندسازی در محدوده اجرایی ادارات کل آموزش فنی و حرفه ای استان ها.

- ناکافی بودن توان امکاناتی و مدیریتی در پذیرش واگذاری مراکز و کارگاه های آموزشی دولتی

منابع:

- قانون کار سال ۱۳۲۷
- قانون کارآموزی سال ۱۳۴۹
- آیین نامه مصوب هیات محترم وزیران (به شماره ۴۷۹۰۶/ت/۳۹۲ هـ_ ۱۳۷۹/۸/۲۵ با عنوان تشکیل و نحوه اداره آموزشگاه فنی و حرفه ای آزاد
- آیین نامه مصوب هیات محترم وزیران (به شماره ۵۶۵۰۸/ت/۳۲۸۶۵ هـ) تاریخ ۱۳۸۵/۵/۱۸ با عنوان تشکیل و نحوه اداره آموزشگاه فنی و حرفه ای آزاد
- بابایان، حسین، چهل سالگی سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور، تابستان ۱۳۹۹